

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΤΡΙΤΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2024

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1.

1. Λάθος. ... ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίῳις ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίοις ...
2. Σωστό. ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης.
3. Λάθος. Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ, [...] πολέμων πολλῶν καὶ φυγῶν ἐνέπλησε καὶ στάσεων ὑποῦλων τὴν ἡγεμονίαν ...
4. Σωστό. οὐς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος ...
5. Λάθος. προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντας, [...] ἄλλοφύλους δὲ τοὺς πονηροὺς.

B1.

Ο Πλούταρχος περιγράφει τη δράση του Αλέξανδρου με εκφράσεις που εξιδανικεύουν τον, πράγματι, μεγάλο ηγέτη. Αναφέρει, μάλιστα, ότι ο Αλέξανδρος θεωρούσε ότι είχε έρθει ως κοινός θεόθεν ἄρμοστής και διαλλακτής τῶν ὄλων. Με τις λέξεις ἄρμοστής και διαλλακτής, ο Πλούταρχος αποδίδει στον Αλέξανδρο την πρόθεση να συνενώσει και να συμφιλιώσει τους λαούς που ήταν φορεῖς αφενός του ελληνικού αφετέρου του ασιατικού πολιτισμού. Είναι εντυπωσιακό ότι ο Αλέξανδρος εμφανίζεται εδώ να θεωρεῖ τον εαυτό του ως απεσταλμένο από τον θεό (ἦκειν θεόθεν), προκειμένου να επιβάλει την αρμονική συνύπαρξη των λαών

και τη συμφιλίωσή τους. Μια τέτοια ιδέα απέχει πολύ από τις πολιτικές αντιλήψεις της κλασικής Ελλάδας.

Ο Πλούταρχος παρουσιάζει, επίσης, με παραστατικότητα τον Αλέξανδρο να επιχειρεί να συνενώσει τις διαφορετικές κουλτούρες των λαών της αυτοκρατορίας που δημιούργησε. Χρησιμοποιεί μια παρομοίωση με τους κρατήρες, στους οποίους αναμειγνυόταν το κρασί με το νερό στα συμπόσια, χαρακτηρίζοντάς τους μάλιστα *φιλοτησίους*, κρατήρες που προάγουν τη φιλία. Με την παρομοίωση, ο συγγραφέας προσπαθεί να αποδώσει την ανάμειξη διαφορετικών πολιτισμών σε ένα καινούργιο ομοιογενές σύνολο, μια ενιαία μεγάλη κοινωνία που προέκυψε από τη συμμετοχή διαφορετικών στοιχείων. Εξάλλου, η αγάπη προς την πατρίδα συνεχίζει να θεωρείται βασικό καθήκον, ωστόσο ήδη οι Κυνικοί επαναπροσδιορίζουν τη σημασία του όρου. Καθώς το άτομο δεν προσδένεται ούτε περιορίζεται στην πόλη και τον τόπο του, ο όρος διευρύνεται, για να συμπεριλάβει ολόκληρο τον κόσμο. Η αντίληψη ότι υπάρχει ουσιαστική και φυσική σύνδεση του καθενός με την ανθρωπότητα, η προτεραιότητα της ανθρώπινης ιδιότητας, είναι η βάση του στωικού κοσμοπολιτισμού.

Ο Πλούταρχος, λοιπόν, αναφέρει ότι ο Αλέξανδρος κατάφερε να συγχωνεύσει τρόπους ζωής και συνήθειες διαφορετικών λαών (*μίξας τούς βίους καί τά ἥθη καί τούς γάμους καί τὰς διαίτας*). Οι μεικτοί γάμοι, μεταξύ Ελλήνων και Ασιατών, τους οποίους θα αναφέρει και παρακάτω ο Πλούταρχος, ήταν ένας από τους τρόπους που χρησιμοποίησε ο Αλέξανδρος, για να πετύχει την πολιτισμική ανάμειξη και ομογενοποίηση. Ο Αλέξανδρος παρουσιάζεται εδώ σαν να έχει σχεδιάσει και να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα πολιτισμικής ομογενοποίησης. Πάντως, ο νέος ελληνιστικός κόσμος που προέκυψε από την εκστρατεία του Αλέξανδρου ανέδειξε καινούργιες αξίες, που υπονόμευσαν τις αξίες των πόλεων-κρατών· και στο ηθικό-πολιτικό επίπεδο, η ηθική του δασκάλου του Αλέξανδρου, του Αριστοτέλη, αντιστοιχούσε στη μικρή κλίμακα μιας πόλης και όχι στην αναδυόμενη οικουμένη.

B2.

Στην *Πολιτεία* ο Ζήνωνας περιγράφει μια κοινωνία, στην οποία οι πολίτες δεν θα ζουν διαιρεμένοι σε πόλεις ή σε δήμους (*ἵνα μή κατά πόλεις ... δικάϊους*), που ακολουθούν δικό τους δίκαιο, δικούς τους νόμους και θεσμούς, αλλά θα

θεωρούνται όλοι οι άνθρωποι συνδημότες και συμπολίτες (πάντας ανθρώπους ... πολίτας), ώστε να καταργούνται οι τοπικοί, πολιτικοί, διοικητικοί και εθνικοί διαχωρισμοί. Βασική, επίσης, θέση του Ζήνωννα είναι να υπάρχει ένας κοινός τρόπος ζωής (εἷς δέ βίος ... καὶ κόσμος), με αντιλήψεις, αξίες, ήθη και έθιμα κοινά για όλους, και να υπάρχει μια ενιαία τάξη, δηλαδή ένας τρόπος πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης, ως αποτέλεσμα ενός κοινού νόμου που εξασφαλίζει την ευνομία. Η ενιαία κοινωνία των ανθρώπων παρομοιάζεται με μια αγέλη ζώων που μοιράζονται την τροφή τους με βάση έναν κοινό νόμο.

Στο έργο *Τά εις εαυτόν*, ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Μάρκος Αυρήλιος ισχυρίζεται ότι κύριο μέλημα του ανθρώπου είναι αφενός να θεωρεί τον εαυτό του μέρος ενός συνόλου που υπάγεται σε φυσικούς νόμους και αφετέρου να συνδέεται με ένα είδος συγγένειας με τους συνανθρώπους του («Είμαι μέρος ... ομοειδή μέρη»). Με τον τρόπο αυτό, δίνεται προτεραιότητα στο όλον έναντι του μέρους. Και αφού η φύση δεν δημιουργεί τίποτα βλαβερό για την ίδια, δεν θα υπάρχει τίποτα επιζήμιο για το μέρος (*Γιατί το σύμπαν ... για τον εαυτό της*). Όταν, λοιπόν, ο άνθρωπος κατανοήσει ότι αποτελεί μέρος ενός τέτοιου συνόλου, θα κατευθύνει τις πράξεις του προς το κοινωνικό καλό, περιστέλλοντας τις επιθυμίες του, τα ένστικτά του και τα πάθη του (*Όσο θα θυμούμαι ... παρόρμηση*). Μόνο τότε ο άνθρωπος θα μπορέσει να ζήσει μια ζωή αρμονική (*Αν το κατορθώσεις ... η πολιτεία*).

Ανάμεσα στα δύο κείμενα υπάρχουν δύο ομοιότητες. Και οι δύο συγγραφείς καταργούν τις όποιες διακρίσεις μεταξύ των ανθρώπων (φυλετικές, πολιτικές και πολιτισμικές), εφόσον η κοινωνία, την οποία περιγράφουν, θα είναι ενιαία. Η δεύτερη ομοιότητα σχετίζεται με τον φυσικό νόμο, αφού και ο Ζήνωνας και ο Μάρκος Αυρήλιος πιστεύουν ότι ο άνθρωπος μπορεί να ζήσει σύμφωνα με αυτόν τον νόμο που είναι καθολικός και διασφαλίζει την ευνομία, την αρμονία και την ομόνοια μεταξύ των πολιτών.

B3.

- α) Χαμήλωσε την **ένταση** του ήχου της τηλεόρασης.
- β) Η συμμετοχή στην εκδρομή ήταν **προαιρετική**.
- γ) Αν και ηλικιωμένος, είχε γερή **κράση**.
- δ) Η υπογεννητικότητα οδηγεί σε μείωση του **πληθυσμού**.

ε) Διάβασε τις οδηγίες **χρήσης**.

B4.

1. γ.
2. α.
3. β.
4. α.
5. α.

B. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1.

Οι επικεφαλής στη Σάμο, και κυρίως ο Θρασύβουλος, ο οποίος παρέμενε πάντοτε στην ίδια γνώμη, αφού μετέβαλε την πολιτική κατάσταση, (ώστε) να επαναφέρει τον Αλκιβιάδη, (και) τελικά σε συνέλευση έπεισε την πλειοψηφία των στρατιωτών, και αφού αυτοί αποφάσισαν με την ψήφο τους για τον Αλκιβιάδη (την) επιστροφή και αμνηστία (του), αφού έπλευσε (πήγε με πλοίο) στον Τισσαφέρνη, έφερε στη Σάμο τον Αλκιβιάδη, επειδή νόμιζε (ότι θα είναι) μοναδική σωτηρία, αν αποσπάσει γι' αυτούς τον Τισσαφέρνη από τους Πελοποννησίους.

Γ2.

Στο κείμενο περιγράφονται οι συνθήκες κάτω από τις οποίες ο Αλκιβιάδης επέστρεψε και έγινε δεκτός από το αθηναϊκό στράτευμα στη Σάμο, το οποίο είχε στασιάσει προκειμένου να υπερασπιστεί το δημοκρατικό καθεστώς. Απευθυνόμενος στους στρατιώτες, ο Αλκιβιάδης αφενός διαμαρτύρεται για το γεγονός ότι εξορίστηκε, αφετέρου προσπαθεί να μεταδώσει αισιοδοξία στους Αθηναίους στρατιώτες. Στον λόγο του σκόπιμα τονίζει την επιρροή που ισχυρίζεται ότι ασκεί στον Τισσαφέρνη. Ο Θουκυδίδης, με μια σειρά τελικών προτάσεων, εκθέτει τις προθέσεις του Αλκιβιάδη. Στόχος του τελευταίου, κατ' αρχάς, είναι να προκαλέσει φόβο στους ολιγαρχικούς που έχουν πάρει την εξουσία στην Αθήνα («ἵνα ... φοβοῖντο αὐτὸν»), όταν πληροφορηθούν ότι ο Αλκιβιάδης έχει την υποστήριξη των ισχυρών περσικών στρατευμάτων. Πίστευε ότι αυτό θα οδηγούσε

ευκολότερα στη διάλυση των ολιγαρχικών οργανώσεων («καὶ μᾶλλον ... διαλυθεῖεν»). Ο Αλκιβιάδης στοχεύει επίσης το αθηναϊκό στράτευμα, επιστρέφοντας στην Αθήνα, να επαναφέρει και τον ίδιο με αποκατεστημένη τη φήμη του και ισχυρότερο («καὶ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ ... ἄγοιεν»). Από την άλλη, σκοπός του Αλκιβιάδη είναι να τονώσει το ηθικό των στρατιωτών, ενθαρρύνοντάς τους («καὶ αὐτοὶ ... θαρσοῖεν»). Το αντίθετο επιδιώκει για τους αντιπάλους του Τισσαφέρνη, δηλαδή να φανούν ανυπόληπτοι όσο το δυνατόν περισσότερο («οἷ τε πολέμιοι ... διαβάλλοιντο») και να αποθαρρυνθούν («καὶ ... ἐκπίπτοιεν»).

Γ3.α.

πλήθος: (τοῖς) πλήθεσι(ν)

ιδίαν: ιδιαιτέραν / ιδιωτέραν

πολλά: πλεῖστα

ἐαυτοῦ: ὑμᾶς αὐτάς

ὑπαρχουσῶν: ὑπαρχόντων

ἐλπίδων: (τῇ) ἐλπίδι

Γ3.β.

ἔπεισε: πέπεικε

ψηφισαμένων: ἐψηφισμένων

πλεύσας: πεπλευκώς

κατήγεν: κατήχε / καταγήοχε

Γ4.α.

τὰ πράγματα: αντικείμενο στο ρήμα μετέστησε.

ἄδειαν: αντικείμενο στη μετοχή ψηφισαμένων.

ὡς τὸν Τισσαφέρνην: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός κατεύθυνσης προς πρόσωπο, στη μετοχή πλεύσας.

ἐκκλησίας: υποκείμενο στην απόλυτη μετοχή γενομένης.

τῶν μελλόντων: επιθετική (αναφορική) μετοχή, γενική αντικειμενική στη λέξη ἐλπίδας.

οἱκοι: επιρρηματικός προσδιορισμός στάσης σε τόπο, στη μετοχή ἔχοντες.

τῷ Τισσαφέρνει: δοτική αντικειμενική στη λέξη *πολέμιοι*.

Γ4.β.

πλεύσας: χρονική μετοχή, επιρρηματικός προσδιορισμός χρόνου στο ρήμα *κατήγεν*.

Η αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση: *ἐπεὶ / ἐπειδὴ / ὅτε ἔπλευσε*.

www.irakleitos.gr